

אימאגו, סטודיו לעולם

זימקור, לעולם

+ נספח 2 - תמונות

+ נספח 3 - פתקים

פלאפון	קאדא	אכא, כאסא
אוימאנט	אקאדא	אמא, אקא
אקאדא	אקאדא	אקאדא

נאמא, סטודיו לעולם

אקאדא, סטודיו לעולם

תרבות הפנאי

זיידה זו עוסקת בחיסוני לתרבות הפנאי. הפעולה ממונת ללמד כי תרבות הפנאי מוגלמת אפשרויות המוסיפות לעולמנו הרחיק ומפתחות אותו. אולם כמובן יש לגשת לכך בצורה זהירה ונכונה. ביחידה נבדד מה הן הסיבות להימנע מתרבות הפנאי וממה צריך לזהיר. אך גם מה ההפסד שאי-עיסוק בתרבות הפנאי.

מטרות הפעולה:

- א. התייחס יבועו כי תרבות ופנאי אינם מוחלטים שליליים כשליצצמם ומותרים לאדם הדתי מלכתחילה.
- ב. התייחס יבועו מה הם הסיכונים והסכנות שבחרות בתרבות הפנאי.

מהלך הפעולה:

הוא חוזר בתשובה

בפתיחת הפעולה השמייעו לתניכים את השיר "הוא חוזר בתשובה" מפי אריק אינשטיין אפשר למצוא בקישור להלן והקישור מצוי באתר יאמני חזרה ועבודה: http://www.youtube.com/watch?v=FAOZuw_ksd

מילות השיר:

הוא חוזר בתשובה	זוהו שיר ארבה	וחלפה לה עוד שנה
הוא לימדו עכשיו חזרה	ארבה עובדה	שום דבר לא השתנה
ואתו אישה והרלד'ים	שאני ואמה חמיד שרים	זו אותה המנגינה והמילים
ועברה לה שנה	וחלפה לה עוד שנה	אבל הלב הוא רוצה הרבה יותר
שום דבר לא השתנה	שום דבר לא השתנה	מספר סיפור אחר וחזור ואומר
זו אותה המנגינה והמילים	זו אותה המנגינה והמילים	שלהלכת לי חבר
אבל הלב הוא רוצה הרבה יותר	אבל הלב הוא רוצה הרבה יותר	אבל הלב הוא רוצה הרבה יותר
מספר סיפור אחר וחזור ואומר	מספר סיפור אחר וחזור ואומר	סיפור אחר
שלהלכת לי חבר	שלהלכת לי חבר	

השיר עוסק מובן בחברו של המשרור שחזר בתשובה. המשרור הרגיש שאותו חבר עזב את עולמו לבלי שוב.

דיון

- פתיח בדיון סביב השיר:
  - מה אתם מרגישים בעקבות שקיעת השיר הזה?
  - מדוע מרגיש המשרור כי חברו שחזר בתשובה בעצם הלך ונעלם?
  - האם בחבר אשנים דמיונים איתו מסתגרים בעולמנו ומתנתקים מוגם מהעולם החילוני? האם זה טוב?
  - איזה מנע יש לנו עם העולם החילוני?

דגש למודרניזם:

מרגע זה הפעולה ממונת לראות בסרט קולנוע דוגמה ומשל אך הכוונה היא. כמובן לכל תחומי הפנאי בחיים. יש להדגיש זאת גם באותו התייחס.

נאמני תורה

אתם באים לטרט?

לאחר שהצפנו את שארית החיבור שלנו עם העולם החילוני, ועברו לדיון סביב דוגמה לפעילות תרבותית שבכיוול את שייכת לעולמנו הדתי-הילכי-לכסי. תלכו את התניכים לשלוש קבוצות. כל קבוצה תחבר כרטיסיה שעליה תיארו דמות ויזוזה לצפייה בסרט קולנוע (ראו נספח 1):
 * כמובן שאלה הן דמויות סטריאוטיפיות. אך מטרת המחזה היא לחדד השקפה ותפיסת עולם.
 * חשוב לציין כי מדובר בסרט ראוי וכמובן לא מדובר על סרט שאינו מנאם מבחינה הלכתית. שהליכה אליו אסור.

תחנה את התניכים לקרוא בכל קבוצה את כרטיס הדמות שלה ולהיערך לדיון בין הדמויות. על כל קבוצה מוטל לייצג את הדמות שקיבלה ולאו דווקא את עמדתם האמיתית של חבריה. בשלב זה אף אחת מהקבוצות לא יודעת מי היא הדמות בקבוצה האחרת. כעת בקשו מנאי סכל קבוצה לעמוד. שלוש תבניות של עולשה, חברים שמחלבים מה לעשות, אתם מציעים להם ללכת לטרט. על התניכים לייצג את הדמות של הקבוצה שלהם.

- אם צריך, סייעו לנציגים לסטון את טענותיהם. אפשר כמובן להיעזר בשאר חברי הקבוצה. לאחר שכל אחד מן הנציגים יציג עמדתו, נפנה לנהל דיון עם כולם (הדגישו כי כעת הכול מוזמנים להציג את דעתם האמיתית):
- מי מן הדמויות מייצגת את תפיסתכם טוב יותר?
- מה המשמעות היום-יומית של המושג "ביטול תורה" מבחינתו?
- האם חרבות פנאי היא בגדר יותר או פשרה או חלק בלתי נפרד מחיינו?
- סכמו את עמדות שלוש הדמויות שהציגו התניכים בבקורות יחסן להליכה לטרט.

באמצעות הדמויות מוצגות זנו וזויות אחדות בנוגע לביילי בסרט, לכל דמות יש את טיעוניה שלה והדבר כמובן מורכב. בשלב זה נעמק את הדיון:

שאלו את התניכים, מה הן המנגונות העומדות בפנינו להתנתק בתרבות פנאי? מה הן הסכנות?

יש להעמיק בדיון זה ולוודא ששולח נקודות שונות, דלוגות: חוסר ציונות, בזבוז זמן, השחתת תפיש וקלות חושים, רכילות ולשון הרע, הפנתות אמות מידה מוסריות שנויות במחלוקת ועוד (בהמשך נבחון שלשם כך יש להציב סייעים ויש לבחון ספציפית מה כן לעשות ומה לא וכיצד מתלטים מה נכון לעשות).

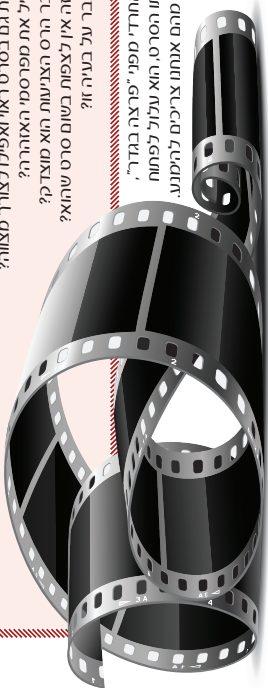
אתח מן הטענות שעולו בדיון לגבי הסרט היא "ביטול תורה". נבחנו זויות נוספת שלא קשורה בהכרח ל"ביטול תורה", ולשם כך נקים דיון חרן הצאת הפשקוויל שמופיע בנספח 2.

נקרא את התניכים את השורות המרכזיות: "אסור לחזות בהקדנת סרטים באיזה אורה ואופן שהוא ואף מבוקרים ואף לצורך מצווה, כי היא מצווה הבאה בעבירה והניסיון הוכיח כי זה הבא לרס הצניעות רחמנו לצל".

דיון

- ליטנות מפרסים האזרה להציבר תהדרד, אסור לצפות בסרט גם לצורך מצווה ונלכו אן קטר ל"ביטול תורה":
- פחה בדיון על קביעה זו:
- מדוע אסור לצפות גם בסרט ראוי ואפילו לצורך מצווה?
- מה החשש שמוביל את מפרסים האזרה?
- האם החשש בדבר הרס הצניעות הוא מוצדק?
- האם מפני חושש זה אין לצפות בשום סרט שהוא?
- אין אפשר להתערב על בעיה זו?

הסבירו לתניכים את החשש החרדי-מפני "פרצו בגדר". שאפילו אם יש דבר טוב באותו הסרט, הוא עתול לפחות פחה לצפייה בסרטים אחרים מהם אוחנו צריכים להימנע.

אז למה כן?

ענת שאנאו את החניכים. אז למה בעצם כן לראות סרטים? מה הם מנתיבים לנו?

לימוד בקבוצות

החניכים יתחלקו לחברות או לקבוצות קטנות וילמדו את הקטע מאת הרב רחן לוביץ. "אז החיים הגורמליים" או את הקטע של הרב בני לאו "קצת תרבות רבונית", לפי בחירתם. והשתדלו לדאוג לכך ששני הקטעים ילמדו בקבוצה.

אז החיים הגורמליים - הרב רחן לוביץ

הציור הראשון שנתן לאדם בראשית הבריאה יכול ללמדנו על מומת פניה של תורת ישראל. ה' פנה אל האדם והורה לו: "מפרי יגן האן אכל האכל". רק אחר כך בא האסור: "רק מפרי הגן אשר אשך בחור האכל ממנו" (ראו משך חכמה שם). תפיסת הדת הרווחת בקרב רבים רואה את הדת כמערכת שבאה אך ורק כדי להסיל איטורים והגבלות על האדם, אולם קריאת פסוק "סוד" זה מלמדת שילד כך הוא. אדרבא, **האדם נדרש ליהנות מן העולם היחיד שאינו מכריח**, **אלא שלכך מוסיפה התורה את סיגיה**. הרחבת תחומי הפעילות מאפשרת לאיש האמונה להרחיב את תחומי הביטוי של יהדותו, וזיקתו לרוח ולתרבות אמורה להעשיר את עולמם אמונתו הרוחני הניגודים והסחירות שהם מעלים כנגדו.

(פרקי מבוא לאורחותיוסיה המודרנית, "דעות" 7)

- ☞ מה מנסה התורה לפי הרב רחן לוביץ?
- ☞ מהו היחידוש העקרונות שלומד הרב לוביץ מן הפסוק "מפרי יגן האן אכל האכל"?
- ☞ **משימת כתיבה:** חשבו על הגדרת הרב רחן לוביץ: "לכך מוסיפה התורה את סיגיה". קחו דף ונעם וכתבו לעצמכם או בזוגות, אילו דברים שאנכם מכירים מהותיות הכללית הסובבת אתכם (שירים, סרטים, דמויות או אירועים) אינם ראוים בעיניכם להיות חלק מחייכם. נסו לחשוב מהו המסכה והשקוף ביניהם וחשבו מהו הקו הממנה של חיים שבהם אתם נהנים מהעולם כמולאו ועם זאת מקפידים על סיגיה התורה או נעזרים בהם. (חשבו על תוכן, על צורה ועל שפה)

קצת תרבות רבונית - הרב בני לאו

אנו הולכים למסעורן כי ההצגה משוכנעת המופקת מופלאה והשפה עמוקה ומלאת חוכמת חיים. אנו הולכים למערכה כישם מתגלה לנו יופי שלא מתגלה בכל דף מפי הלימוד שלנו. אנו הולכים לחופשות כי זו הדרך שלנו לנקות את הראש מעומסי העבודה וטרדות החיים. מאידך אנו מתחילים להפיק את חוש הבקורת ולהימנע מבוזבז זמן יקר בצרכים דברים חסרי כל חוק וערך. שואלים אותי היכן עובר הגבול, מתי אמה אומר: "זה לא". המתשובה היחידה שאני מכיר (ובלי להיכנס לגזר הליכה המגבילים ומגוררים את הגבולות שלי חיינו) היא: "...**חיים שאין בהם בושה וכלימה**". מבטן של אדם שרוצה להיות קרוב לעולמו של הקב"ה הוא חיים שבהם הוא יוכל להישיר מבט כלפי שמיים... המבטן הזה הוא אמותי ואשתי.

- ☞ לפי הרב בני לאו, האם תרבות הפנאי מותרת לכחמילה או בדיעבד?
- ☞ לפי הרב בני לאו, מהו חו הרהגות על תרבות הפנאי? מה אסור? האם אפשר להגדיר?
- ☞ האם אתם מסכימים עם דברי הרב לאו?
- ☞ **משימת כתיבה:** חשבו על הגדרת הרב בני לאו: "חיים שאין בהם בושה וכלימה". קחו דף ונעם וכתבו לעצמכם או בזוגות, אילו דברים מכירים מהותיות הכללית הסובבת אתכם (שירים, סרטים, דמויות או אירועים) אינם ראוים בעיניכם להיות חלק מחייכם. נסו לחשוב מהו המסכה המשקוף ביניהם וחשבו מהו הקו הממנה של חיים שאין בהם בושה וכלימה. (חשבו על תוכן, על צורה ועל שפה)

נאמני תורה ועבודה

בקטן מהחניכים לחזור למעגל ושכל זוו, או קבוצה, ישפחו את מסקנותיהם מתלימוד. סכמו בקצרה את דברי הרב לוביץ על כך שאין מסורת התורה לאסור עלינו ליהנות מן העולם, אלא להפך, המשיגים בסיועם דברי הרב לאו על שמרבות מותרות לכחמילה, בגלל התוספת הסגולתית שיש בה לעולמנו, וסיון התריעה הוא ענין אישי של כל אדם ואדם.

דיון

- ☞ כיצד אתם חושבים שכותב השיר "הוא חור בתשובה" שהבאנו במחילת הפעולה, חופס את התורה? האם בדומה לרב לוביץ ולרב לאו או בצורה אחרת?
- ☞ נעם איזו גישה אתם סוזה יותר? מדוע?
- ☞ איזו מן הדמויות שהצגנו תואמת יותר את השקפתם של הרבנים לאו ולוביץ?

אז למה כן? סיכום בנינים

סכמו בפני החניכים:
 הרב לוביץ: מותר. העולם נועד ליהנות ממנו כמולאו (עם סיגיה התורה)
 הרב לאו: מותר. עושר תרבותי שלא נמצא בלימוד התורה מתגלה לנו בעולם (מתי אין הדבר כר? חיים שאין בהם בושה וכלימה? הן למעשה מבחן אישיו)

נעלה כעת עוד קומה ונראה היש עוד סיבות ליהנות מתרבות פנאי?

"הספרות, הציור והתיאטרון [הפיסול] עומדים להוציא אל הפועל כל המושגים החותכים המוטבעים בעמקי הנפש האנושית וכל זמן שחטר עוד אף שרטוט אחד הניגלה במעמקי הנפש החושבת והמרגשת שלא יצא אל הפועל עוד יש חובה על מלאכת המחשבת להוציא" (הקדמת הרב קוק לשר השירים, עין איה)

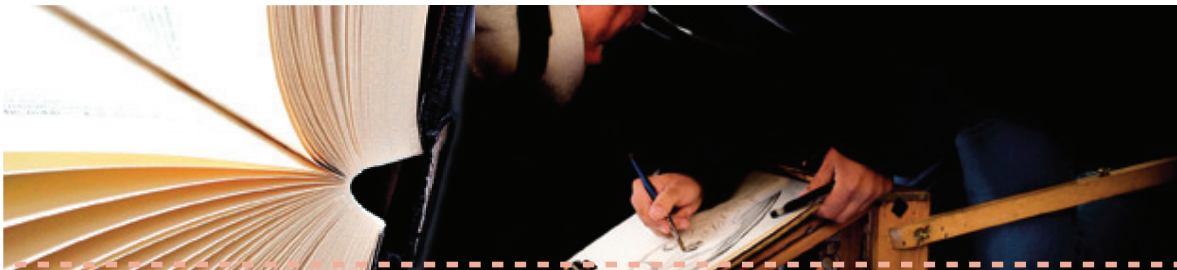
- ☞ בעיני הרב קוק, איזה ערך מוסף יש לתרבות הפנאי?
- ☞ האם בעיניו היא רק רשות או בגדר חובה? מדוע?

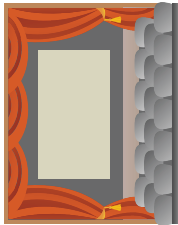

הערה: בשל מורכבות הדיון, ובמקרה שהחניכים מנהלים דיון רצני, כדאי להסוין: הרב צבי יהודה קוק זצ"ל (בנו של הרב קוק) וערך ושינה את הנוסח: "הספרות, ציורה ותיאטרון".

- ☞ לדעתכם, מדוע נפל כך?
- ☞ מה משמעות השינוי? מה ההשלכות שלו?

הרב צבי יהודה אולי לא ראה בעין יפה את אסור האמנות שאינם מתמקדים במילה הכתובה אלא ביצירה מוחשית, אפשר לתעלות סברות מדוע, אך אולי זהו סיגו שלעמדתו יש להעמיד (אחד מסיגיה התורה, שעליהם דבר הרב לוביץ).

מרחמות הנמוכות, והאתגר הגדל אף יותר הוא ההשתתפות ביצירתם.

ומבינים. בים בהם הרבה יותר מכל, וכפי שכתב הרב ביגאנו לפנו הרב קוק, תחומים אלה הם עמקו לנפשו ויכולים לספק צרכים מרחמות הנמוכות, והאתגר הגדל אף יותר הוא ההשתתפות ביצירתם.

סיכום:

הרב קוק ראה בתחומי האמנות והתרבות ביטוי עמוק לנפשו של האדם וראה חובה על מי שישכיל, לעסוק בכך ולבסס את נתיב נפשו. כמובן שתרבות הבאה ממקום כזה, באה ממקום טהור, ומסיפיה לעולמו הרחוק.

האתגר המוסל עליו הוא לחרוץ חרבות שבו, והאתגר גדול עוד יותר, ולדעת הרב קוק, החובה היא ליצור תרבות שבו.

ביטוי חלק מאפיקי היצירה הם גם קולנוע, וגם כמובן האפיקים הוותיקים של ספרות ואמנות. בכל אחד מהם ישנו רמות נמוכות ורמות גבוהות. הרמות הנמוכות יכולות להגיע אף לזוהמה בחוסר האצטיות ובטוסקאה שבהן, מה שגורם לתרדמים, לפשיל, להיבדל מרם ולשקול את חלום על הסף, זרמים אחרים טוענים שהם לא יותר מ'ביטול חורה' ואין לומר ש'בהם אולם כפי שאמנתו הרים ומבינים. בים בהם הרבה יותר מכל, וכפי שכתב הרב ביגאנו לפנו הרב קוק, תחומים אלה הם עמקו לנפשו ויכולים לספק צרכים מרחמות הנמוכות, והאתגר הגדל אף יותר הוא ההשתתפות ביצירתם.

דין ?

האם יש ביכולתנו ליצור חרבות משמעותיות שאפשר לקבל ממנה ערך מוסף?

מי מכנס אכן לדבר בעל ערך מסרט מסוים, מספר מסוים או מיצירת אמנות כלשהי שנוחשה בפניו במהלך חייו?

חשוב ותנו דוגמאות לתרבות כזו: סרטים ראויים וצנועים עם מסר, ספרות טובה, הצגה, תערוכה, אירוע ועוד.

שיתפו, המליצו, וספרו חוותי.

מדברי הרב ביגאנו עולה שלא זו בלבד שמוטב להתייחס בכך אלא זו בעצם חלק מעבודתו הרחוקה, לטענתו, עיסוקים באמנות ובספרות, כוללים למעשה לנו להבחין בדברים שלא נמצא בתורה.

הסכנה לחינוך כי השפעת עיסוק עמוק בפנאי על הרפשי כולה לעתים להיות פעולה עדינה מאוד. כאשר שומעים מוזיקה מיוחדת או קוראים סיפור מרגש, הנפש מתעוררת לחוששות ורגשות, הרב ביגאנו סבר כי פעולות נפש אלו הן הכרחיות וחלק מעבודתה; או קוראים סיפור מרגש, הנפש מתעוררת לחוששות ורגשות, הרב ביגאנו סבר כי פעולות נפש אלו הן הכרחיות וחלק מעבודתה;

סיכום - האתגר

נקרא יחד את דבריו של הרב דוד ביגאנו:

כדי להגביר את המודעות למוסמים הרבים, העדינים והמרהיבים של המציאות, אי אפשר להסתפק ביטוי בלימוד שעור הבחינה בספר חובת הלבבות. כדי לפתוח את הלב חובה לעסוק באמנות: במוסיקה, ספרות ואפילו באמנויות הפלסטיות, או לפחות להתבסס מהן.

אדם

חרבות זה דבר נפלא, אם מותר, אז למה לא ליהנות מזה עד כמה שאפשר? אני חלק ממארג החיים הכללי ולא רואה בהם שום דבר שלילי.

- מאוד אוהב לצפות בסרטים והולך לעתים ד"י קרובות.
- רואה בסרטים אמצעי בידור איכותי ומתנה גם רואה בו משמעות חרבותית.
- הוא לא רואה בעיה עם צפייה בסרטים ברמה העקרונית, אבל כן משתדל ללכת לסרטים המהימנים לו מבחינה תרבותית וערכית.

טל

האידיאל הוא: "והגית בו יומם וילילה". הפנאי קיים בעולמנו. אך הוא רואה בכך חולשה שלה ומכירה בה, לעתים היא בורחת כדי "לנקות את הראש". לפעמים היא גם מצליחה למצוא הצדקות דתיות למעשים שהיא עושה.

- הולכת לעתים לראות סרטים אבל היא מרגישה קצת אשמה על כך.
- מאמנת שכל דבר עושה בחייה צריך להיות מתוך עשייה לשם שמים ושעליו "קדש את החול".
- טוענת שבינתיים כמו סרטים אינם טובים ברמה האידיאלית, אבל מה לעשות, לפעמים צריך קצת לנקות את הראש ולהשתחרר.
- היא מתלבטת וחושבת הרבה לפי שהוא מתייטה אם ללכת לסרט ואם כן לאיזה סרט.

שמואל

מאמין בביטוי לממש את האידיאל "למות באותה של תורה" ובשילוב פנאי הוא דבר אסור.

- מאמין שיש איסור מפורסם לראות סרטים
- מאמין שהאידיאל הוא להקדיש את כל זמנו ומרצו ללימוד תורה ושכל דבר אחר הוא בגדר "ביטול תורה".
- כשהוא נמשך לעולם החול של סרטים וכו' זמנה הוא חש שמדובר בהרחורי חסא.

